

ਸਿਵਲ ਫੁਟਕਲ

ਇੰਦਰ ਦੇਵ ਦੁਆ ਅਤੇ ਆਰ ਐਸ ਨਰੂਲਾ

ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

1963 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 2054.

17 ਮਾਰਚ 1966 ਈ

ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨੀ ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ ਮੈਨੂਅਲ--ਅਧਿਆਇ 6, ਭਾਗ 1, ਨਿਯਮ 3- ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ-ਕੀ ਮਿਆਰੀ ਏਕੜਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ-ਮਾਲ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀਆਂ-ਕੀ ਨਿਰਣਾਇਕ-ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਅਤੇ ਅਸਲ ਤੱਥ-ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਚਾਹੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖੂਹ ਨਹੀਂ ਹੈ-ਕੀ ਕਿਸੇ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਚਾਹੀ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਸੇ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਆਰੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਕਲਾਸ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਖਸਰੇ ਦੇ ਇੰਦਰਾਜਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਅਤੇ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਦੇ ਸ਼ੱਕੀ ਚਾਰਟਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੀ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਈ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਅਸਲ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਖਸਰਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਿਰਫ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਇੰਦਰਾਜ ਇਸਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਬਾਰੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਮੁੱਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਆਉਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ

ਕਹਿਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਚਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਖੂਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੰਚਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਚਾਹੀ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕਰਨਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਹੈ। ਆਖਰੀ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਭੂਮੀ ਪੁਨਰਵਾਸ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਚੈਪਟਰ 6 ਦੇ ਭਾਗ 1 ਦਾ ਨਿਯਮ 3 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਮਾਬੰਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਬਹੁਤ ਤਾਜ਼ਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਦਿਸ਼ਾ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦਾਖਲਾ ਵਾਢੀ ਨਿਰੀਖਣ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਵਿਚਲੇ ਇੰਦਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਜਮਾਬੰਦੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਸਲ ਸਥਿਤੀ ਕੀ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਖੂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਿੰਚਾਈ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਚਾਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖੂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਿੰਚਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇ।

ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਆਰ.ਐਸ. ਨਰੂਲਾ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 25 ਨਵੰਬਰ, 1965 ਨੂੰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਕੇਸ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਖ਼ਰਕਾਰ 17 ਮਾਰਚ, 1966 ਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਇੰਦਰ ਦੇਵ ਦੁੱਕ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਆਰ.ਐਸ. ਨਰੂਲਾ ਵੱਲੋਂ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226/227 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬ ਨੰਬਰ ਦੇ ਮਿਤੀ 13/14 ਜੁਲਾਈ, 1963 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ, ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਢੁਕਵੀਂ ਰਿੱਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। 1 ਉੱਤਰਦਾਤਾ 2, 3 ਸੁੱਕੇ 4 ਦੇ ਜੁੜੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਏ.ਐੱਸ.ਸਰਹਾਦੀ ਅਤੇ ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਚੀਂਗਰਾ ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਡੀ.ਐਸ.ਨੇਹਰਾ ਅਤੇ ਕੇ.ਐਸ.ਨੇਹਰਾ , ਐਡਵੋਕੇਟ ।

ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਦਾ ਹੁਕਮ

ਨਰੂਲਾ , ਜੇ. - ਇਹ ਫੈਸਲਾ 1963 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰਬਰ 2054 (ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਦਿ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਆਦਿ) ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰੇਗਾ। ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 697 ਆਫ 1964 (ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਦਿ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਆਦਿ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ 25 ਨਵੰਬਰ 1965 ਦੇ ਆਰਡਰ ਆਫ ਰੈਫਰੈਂਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਦੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਾਂਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਖ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬਰਾਨੀ ਸੀ (ਜਿਸ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਦਾ ਸਰੋਤ ਸਿਰਫ਼ ਬਰਸਾਤੀ ਪਾਣੀ ਸੀ) ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਰਸਵਤੀ ਖੰਡ ਮਿੱਲ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਲਗਾਏ ਸਨ ਜਿੱਥੋਂ ਉਹ ਪੂਰੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਕਰਦੇ ਸਨ। 1947 ਵਿੱਚ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮੁਸਲਿਮ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖਾਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣ ਗਏ। 1955 ਵਿੱਚ, 1954 ਦੇ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ) ਐਕਟ, 44 ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਸਾਰੀ ਖਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ। 1957 ਵਿੱਚ, ਸਰਸਵਤੀ ਸੂਗਰ ਮਿੱਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ 20 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਲੀਜ਼ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੀਜ਼-ਹੋਲਡ ਜ਼ਮੀਨ (117 ਏਕੜ) ਦੇ ਕਾਫੀ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਉਕਤ ਮਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਮਿੱਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਾਰੇ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ।

ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਖੂਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੂਲ ਨਿਕਾਸੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜੇ ਖੰਡ ਮਿੱਲਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਿਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਚਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ

ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖੂਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੰਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਪੁੱਟਣ ਅਤੇ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਪੂਰੇ ਟੁਕੜੇ ਨੂੰ ਚਾਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ 1962 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਆਖਰੀ ਸੰਪੂਰਨ ਐਡ ਜਮਾਂਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 25 ਮਈ, 1962 ਨੂੰ, ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡੀ ਗਈ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਜੋਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ 40 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਅਤੇ 3 ਜੇ ਯੂਨਿਟਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੁਦਰਤ, ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਪਿਛਲੀ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਈ ਜਮਾਂਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਚਾਹੀ ਦੱਸੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਗਿਰਦਾਵਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖੂਹ ਜਾਂ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਮਤਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਚਾਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਇੱਕ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ 15 ਆਨੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਮੁੱਲ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਬਰਾਨੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ 11 ਆਨੇ ਦਾ ਮੁੱਲ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਿਆਰੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਸਲ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਇੰਦਰਾਜ਼ ਹੀ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸ਼੍ਰੀ ਜੇ.ਐਮ.ਟੰਡਨ, ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਨੇ 9 ਅਕਤੂਬਰ, 1962 ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ:-

“ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਾਰੀ ਦੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਲਈ ਕੋਈ ਸਥਾਈ ਢੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ 'ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਸਿੰਚਾਈ' ਵਜੋਂ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ 'ਚਾਹੀ ਮੁਸਤਰ' ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ

ਮੁਲਾਂਕਣ 'ਬਰਾਨੀ' ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 'ਚਾਹੀ ਮੁਸਤਰਾ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਕਰਜ਼ੇ 'ਤੇ ਪਾਈ ਲੈ ਕੇ ਸਿੰਚਾਈ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵੀ ਸਿੰਚਾਈ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ: -

"ਹੁਣ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸਿੰਚਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ 1937 ਤੋਂ 1962 ਤੱਕ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਵਿੱਚ ਚਾਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਚਾਹੀ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਲੈਂਡ ਰੀਸੈਟਲਮੈਂਟ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਪੈਰਾ 3, ਚੈਪਟਰ 6, ਪੰਨਾ 141 ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ।

ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਨਵੀਨਤਮ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਸਮੇਂ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਮਿੱਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀ ਤੋਂ ਬਰਾਨੀ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ।

ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਬਰਾਨੀ ਸੀ, ਪਰ ਕਰੀਬ 25 ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਤੋਂ ਸਿੰਚਾਈ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਚਾਹੀ ਬਣ ਗਈ ਸੀ।

ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਅਣਗਹਿਲੀ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਸੇ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਸਮੇਂ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਜੋ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਇੰਦਰਾਜਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਦੇ ਸ਼ੱਕੀ ਚਰਿੱਤਰ

ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਪਿਛਲੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਜਮਾਂਬੰਦੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਅਸਲ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਤਰਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਮਾਂਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਇੰਦਰਾਜ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਇੰਦਰਾਜ ਇਸਦੀ ਸੁੱਧਤਾ ਬਾਰੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸਦੀ ਕੀਮਤ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਆਉਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਚਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਖੂਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੰਜਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਚਾਹੀ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕਰਨਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਆਖਰੀ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਵਾਢੀ ਨਿਰੀਖਣ ਪੁਸਤਕ ਹੈ। ਹਰ ਫਸਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 9.3 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮ ਦੇ ਕਾਲਮ 5 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ "ਅਨੁਸਾਰ" ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਖਰੀ ਜਮਾਂਬੰਦੀ"। ਇਸੇ ਲਈ 1957 ਤੋਂ 1961 ਤੱਕ ਗਿਰਦਾਵਰੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਬਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਚਾਹੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਆਖਰੀ ਸੰਪੂਰਨ ਜਮਾਂਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸੀ।

ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੈਪਸੂ ਵਿੱਚ ਡਿਸਪਲੇਸਡ ਪਰਸਨਜ਼ ਲਈ ਲੈਂਡ ਰੀਸੈਟਲਮੈਂਟ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਚੈਪਟਰ 6 ਦੇ ਭਾਗ 1 ਦੇ ਨਿਯਮ 3 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ: -

"3. ਪਿੰਡ ਖਸਰਾ ਸੂਚੀਆਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਹਦਾਇਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ।

(1) ਖੇਤਰ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ:

ਪਿੰਡ ਖਸਰਾ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਜਮਾਂਬੰਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਚੈੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ:

- (a) ਖਸਰਾ ਨੰਬਰਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਕਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ;
- (b) ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ;
- (c) ਕੋਈ ਵੀ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ ਜੋ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਛੱਡਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ; ਅਤੇ
- (d) ਹਰੇਕ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸਹੀ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜੋ ਜ਼ਾਹਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਜਮਾਂਬੰਦੀ ਕੁਝ ਖਾਸ ਖਰਸਾ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਸ਼ਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿਖਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਜੋ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਤਾਜ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਹੈ, *ਘਿਰ ਮੁਮਕਿਨ* ਨਦੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(2)"

ਜਮਾਂਬੰਦੀ ਤੋਂ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਨਿਯਮ ਦਾ ਆਖਰੀ ਵਾਕ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ *ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ* ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ *ਜਮਾਂਬੰਦੀ* ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਬਹੁਤ ਹਾਲੀਆ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਦਿਸ਼ਾ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ *ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ* ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦਾਖਲਾ ਵਾਢੀ ਨਿਰੀਖਣ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਅਫਸਰਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ *ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ* ਵਿੱਚ ਇੰਦਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ *ਜਮਾਂਬੰਦੀ* ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਚਾਹੇ ਅਸਲ ਸਥਿਤੀ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਲੈਂਡ ਰੀਸੈਟਲਮੈਂਟ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਪੰਨਾ 140 'ਤੇ ਅਧਿਆਇ 6 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ : -

"ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦੱਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਆਖਰੀ ਜਮਾਂਬੰਦੀ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ , ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ।"

ਉਪਰੋਕਤ ਵਾਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਿਵੇਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਕਿ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਲੈਂਡ ਰੀਸੈਟਲਮੈਂਟ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਉਸੇ ਚੈਪਟਰ ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ 146 'ਤੇ ਪੈਰਾ 6 ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ: -

"6. ਹਰ ਚਾਹੀ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਿੰਡ ਖਸਰਾ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਖੂਹ ਦਾ ਨਾਮ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਖੇਤ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਇੰਦਰਾਜ਼ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸੰਭਵ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਚਾਹੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਖੂਹਾਂ ਦੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸੰਖਿਆ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਚਾਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਖੂਹ ਜਿਸ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖੂਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਟਿਊਬਵੈੱਲਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਚਾਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ , ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । , ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ

ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਤਾ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ) ਨਿਯਮ, 1955 ਦੇ ਅਧਿਆਇ 8 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਐਕਟ 49 ਤੋਂ 51 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਕਤ ਹਵਾਲਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸੇ ਚੈਪਟਰ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ 69 ਵਜੋਂ ਗਲਤ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਆਇ 8 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੁਝ ਵੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੈਪਸੂ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ।

ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਫਿਰ 10 ਨਵੰਬਰ, 1965 ਦੇ *ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ* ਬਨਾਮ *ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ*, 1964 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰਬਰ 2601 ਵਿੱਚ ਗਰੇਵਰ, ਜੇ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਵਾਬਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਨਿਰਣਾ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। *ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ* ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਖੋਜ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਲਈ ਪਾਣੀ ਉਧਾਰ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸਨ: -

“ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉਧਾਰ ਦੇ ਖੂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਿੰਚਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ *ਜਮਾਂਬੰਦੀ* ਵਿੱਚ ‘*ਚਾਹੀ*’ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। *ਮੁਸ਼ਤਰ*’ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ *ਚਾਹੀ* ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ” (ਸ਼ਬਦ “ਹੈ” ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ “ਅਤੇ” ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਰੇਖਾਕਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ—ਇੱਥੇ ਤਿਰਛਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)।

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਿਰਫ ਉਧਾਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਿੰਚਾਈ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ / ਨਾ ਹੀ ਉਪਰੋਕਤ ਹਦਾਇਤਾਂ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ *ਜਮਾਂਬੰਦੀ* ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਦਾਖਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਨਿਰਣਾਇਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਦਾਇਤਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ *ਚਾਹੀ* ਮੰਨਣ ਦਾ ਅਖਤਿਆਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ, (i) ਜ਼ਮੀਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਉਧਾਰ ਪਾਣੀ ਦੁਆਰਾ

ਸਿੰਜਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ (ii) ਇਸ ਨੂੰ ਜਮਾਂਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਚਾਹੀ ਮੁਸ਼ਤਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਿੰਜਾਈ, ਉਧਾਰ ਪਾਣੀ ਦੁਆਰਾ। ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਦਰਭ ਤੋਂ ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ ਗਰੇਵਰ, ਜੇ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਹੋਰ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ: -

"ਦੇਵੇਂ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਖੂਹ ਤੋਂ ਉਧਾਰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਿੰਜਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ।"

ਸਰਸਵਤੀ ਖੰਡ ਮਿੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਟਿਊਬਵੈੱਲਾਂ ਤੋਂ ਸਿੰਜਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੰਡ ਮਿੱਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਗਰੇਵਰ, ਜੇ., ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹਿਆ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰੀਖਣ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ। ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਖੂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਿੰਜਾਈ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ / ਇਸ ਅਰਥ ਵਿਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਖੂਹ ਪੁੱਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਚਾਹੀ ਬਣਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਝਗੜਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਵਿਚਲਾ ਭੁਲੇਖਾ ਉਜਾਗਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਅੱਗੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ
executive instructions do not

ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗਰੇਵਰ ਜੇ. ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਚਾਹੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ "ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ" . ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਦੇ ਵੀ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਟੁਕੜਾ ਚਾਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਤੱਥਹੀਣ ਵਿਵਾਦ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਾਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਵਾਲ

ਦਾ ਮੇਰਾ ਜਵਾਬ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਂਹ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਗਰੇਵਰ, ਜੇ., ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ) ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ 1955 ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 102 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਡੀ) ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਵਾਧੂ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਆਧਾਰ ਸੀ। ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਚਾਹੀ ਹੈ / ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਹੀ ਦਲੀਲ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਵਿਭਾਗੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੋਈ ਹਦਾਇਤਾਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਹਨ। ਵਿਭਾਗ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਇੰਦਰਾਜਾਂ ਸਮੇਤ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਪਲਬਧ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਇੰਦਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਮਾਂਬੰਦੀ ਵੀ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਇੰਦਰਾਜ਼ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਾਂ ਕੁਝ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਜਾਂ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਹੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਚਾਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਖੂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਿੰਜਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੋਵੇ। ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਅਰਧ-ਨਿਆਇਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੇ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਅਰਧ-ਨਿਆਇਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਨਾ ਕਰੇ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਪੂਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226

ਤਹਿਤ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ 40-3.1/2 ਮਿਆਰੀ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਸਿਰਫ਼ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਢੰਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਲਤੀ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਸਈਅਦ ਯਾਕੂਬ ਬਨਾਮ ਕੇਐਸ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (2) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਘਟੀਆ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਸਰਟੀਓਰੀ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਸਈਅਦ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਭਾਗੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਰਾਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਚਾਹੀ ਸਮਝ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਪੰਜਾਬ, ਅਤੇ ਹੋਰ (3) ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਰੱਖੀ ਗਈ ਕਿ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀਆਂ ਸਬੂਤ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਟੁਕੜੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਇੰਦਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਦੇ ਇੰਦਰਾਜਾਂ ਉੱਤੇ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੰਡਣ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਖੇਤੀ ਅਧੀਨ ਸੀ ਜਾਂ ਸਿੰਚਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਇੰਦਰਾਜਾਂ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਮ ਫੇਡ ਵੈਲਿਊ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਕੀਤੀ

ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੂਲ ਉਦੇਸ਼ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਅਸਲ ਕੀਮਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਡਿਪਟੀ ਕਟੇਡੀਅਨ ਜਨਰਲ, ਇਵੈਕੂਈ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ, ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। 4). ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉੱਪਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਧੀਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਤਕਨੀਕੀ ਨਿਯਮ ਕਦੇ ਵੀ ਬਣਾਏ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਸੰਜਮ ਵਿੱਚ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਕਸਰ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਹਨ ਇਸ ਦੇ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਨਿਰਵਿਘਨ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਵਾਰਕਾ ਨਾਥ ਬਨਾਮ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਅਫਸਰ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸਰਕਲ, ਡੀ. ਵਾਰਡ, ਕਾਨਪੁਰ, ਅਤੇ ਹੋਰ (5) ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:-

“ਧਾਰਾ 226 ਵਿਆਪਕ ਵਾਕੰਸ਼ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਜਿਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੈਰੇਗੇਟਿਵ ਰਿੱਟਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ; ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵੀ ਉਕਤ ਸਮੀਕਰਨ ਲਈ “ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ” ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ

ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਮਾਨਤਾ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਲੀਆਂ ਰਿੱਟਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਨਿਰਦੇਸ਼, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਰਿੱਟ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਜੀਬ ਅਤੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਹਤਾਂ ਨੂੰ ਢਾਲਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਰਗੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੋਟੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵਧੀਆਂ ਬੇਲੋੜੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਕਸਾਰ ਰੂਪ। ਅਜਿਹੀ ਉਸਾਰੀ ਲੇਖ ਦੀ ਸੁੱਧ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਹਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ”

ਇਸ ਲਈ, 1963 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ.2054 ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਣਗੌਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਹੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਹੁਣ ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਇੰਦਰਾਜ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਚਾਹੀ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਵਿਵਾਦਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਪੁਰਾਣਾ ਖੂਹ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਚਾਹੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਇੰਦਰਾਜਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ

ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਚਾਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਇੰਦਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹਨ, ਪਰ ਲਾਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੇ. ਐਸ. ਕੇ.

Disclaimer:

ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Raj Rani